Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 27 maj 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande — Polissamarbete och straffrättsligt samarbete — Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna — Artiklarna 50 och 52 — Principen ne bis in idem — Konventionen om tillämpning av Schengenavtalet — Artikel 54 — Begreppen ’avtjänat’ och ’under verkställighet’”

I mål C-129/14 PPU,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberlandesgericht Nürnberg (Tyskland) genom beslut av den 19 mars 2014, som inkom till domstolen den 20 mars 2014, i brottmålet mot

Zoran Spasic,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, vice-ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, M. Safjan och C.G. Fernlund samt domarna A. Ó Caoimh, C. Toader (referent), D. Šváby, E. Jarašiūnas, S. Rodin och F. Biltgen,

generaladvokat: N. Jääskinen,

justitiesekreterare: handläggaren I. Illéssy,

med beaktande av den hänskjutande domstolens ansökan den 19 mars 2014, som inkom till domstolen den 20 mars 2014, om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål i artikel 107 i domstolens rättegångsregler,

med beaktande av tredje avdelningens beslut av den 31 mars 2014 att bifalla ansökan,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 28 april 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Zoran Spasic, genom A. Schwarzer, Rechtsanwalt,

— Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom D. Colas och F.-X. Bréchot, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av L. Ventrella, avvocato dello Stato,

— Europeiska unionens råd, genom P. Plaza och Z. Kupčová, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom W. Bogensberger och R. Troosters, båda i egenskap av ombud,

och efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 54 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, som undertecknades i Schengen den 19 juni 1990 och trädde i kraft den 26 mars 1995 (EGT L 239, 2000, s. 19) (nedan kallad tillämpningskonventionen) när det gäller tillämpningen av principen *ne bis in idem*, samt huruvida denna bestämmelse i tillämpningskonventionen är förenlig med artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett brottmål i Tyskland mot Zoran Spasic, som anklagas för att ha begått bedrägeri i Italien.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Stadgan

3 Artikel 50 i stadgan har rubriken ”Rätt att inte bli dömd eller straffad två gånger för samma brott” och återfinns i avdelning VI i stadgan, vilken i sin tur har rubriken ”Rättskipning”. Artikeln har följande lydelse:

”Ingen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagakraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen.”

4 Enligt artikel 6.1 tredje stycket FEU ska rättigheterna, friheterna och principerna i stadgan tolkas i enlighet med de allmänna bestämmelserna i avdelning VII i stadgan om dess tolkning och tillämpning och med vederbörlig hänsyn till de förklaringar som det hänvisas till i stadgan, där källorna till dessa bestämmelser anges.

5 Artikel 52 i stadgan har rubriken ”Rättigheternas … räckvidd …” och återfinns i avdelning VII som har rubriken ”Allmänna bestämmelser …”. I denna artikel föreskrivs följande:

”1. Varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i denna stadga ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

…

3. I den mån som denna stadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Denna bestämmelse hindrar inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.

…

7. De förklaringar som utarbetats för att ge vägledning vid tolkningen av denna stadga ska vederbörligen beaktas av unionens och medlemsstaternas domstolar.”

6 I förklaringar avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17) (nedan kallade förklaringarna avseende stadgan) preciseras vad gäller artikel 50 i stadgan att *ne bis in idem* -regeln ska gälla inte endast i fråga om en och samma stats behörighet utan även mellan flera medlemsstaters behörigheter. Detta motsvarar unionens regelverk. För övrigt hänvisar förklaringarna avseende artikel 50 i stadgan uttryckligen till artiklarna 54–58 i tillämpningskonventionen och preciserar att de starkt begränsade undantag som föreskrivs i dessa artiklar och som innebär att medlemsstaterna enligt dessa konventioner får göra avsteg från *non bis in idem*-regeln omfattas av den övergripande klausulen i artikel 52.1 om begränsningar.

Tillämpningskonventionen

7 Tillämpningskonventionen ingicks i syfte att säkerställa tillämpningen av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (EGT L 239, 2000, s. 13).

8 Artikel 54 i tillämpningskonventionen återfinns i kapitel 3 och har rubriken ”Principen ’non bis in idem’ (icke två gånger för samma sak)”. I nämnda artikel föreskrivs följande:

”En person beträffande vilken fråga om ansvar prövats genom lagakraftägande dom hos en avtalsslutande part, får inte åtalas för samma gärning av en annan part, under förutsättning att, vid fällande dom, straffet avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagarna hos den part hos vilken avkunnandet ägt rum.”

Protokollet om införlivande av Schengenregelverket inom Europeiska unionens ramar

9 Tillämpningskonventionen införlivades med unionsrätten genom protokollet om införlivande av Schengenregelverket inom Europeiska unionens ramar vilket fogats till EU-fördraget och EG-fördraget genom Amsterdamfördraget, (EGT C 340, 1997, s. 93) (nedan kallat Schengenprotokollet), under namnet ”Schengenregelverket” såsom detta definieras i bilagan till protokollet. Genom Schengenprotokollet har tretton medlemsstater bemyndigats att upprätta ett närmare samarbete sinsemellan inom tillämpningsområdet för Schengenregelverket.

10 Enligt artikel 1 i Schengenprotokollet har sedermera även Republiken Italien blivit part till tillämpningskonventionen.

11 I artikel 2.1 i Schengenprotokollet föreskrivs följande:

”…

[Europeiska unionens råd] skall enhälligt och i överensstämmelse med de relevanta bestämmelserna i fördragen avgöra vad som är den rättsliga grunden för var och en av de bestämmelser eller vart och ett av de beslut som utgör Schengenregelverket.

När det gäller sådana bestämmelser och beslut och i enlighet med det nämnda avgörandet skall Europeiska [unionens] domstol utöva den behörighet som den tilldelats genom de relevanta tillämpliga bestämmelserna i fördragen. …

Innan de åtgärder som avses har vidtagits och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 5.2, skall de bestämmelser eller beslut som utgör Schengenregelverket betraktas som rättsakter som har sin grund i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen.”

12 Rådets beslut 1999/436/EG av den 20 maj 1999 om fastställande, i enlighet med relevanta bestämmelser i EG-fördraget och EU-fördraget, av rättslig grund för samtliga bestämmelser och beslut som utgör Schengenregelverket (EGT L 176, s. 17) antogs med tillämpning av artikel 2.1 i Schengenprotokollet. Av artikel 2 i detta beslut och bilaga A till beslutet framgår att rådet angett artiklarna 34 EU och 31 EU som rättslig grund för artiklarna 54–58 i tillämpningskonventionen.

Protokoll (nr 19) om Schengenregelverket införlivat inom Europeiska unionens ramar

13 Protokoll (nr 19) om Schengenregelverket införlivat inom Europeiska unionens ramar (EUT C 115, 2008, s. 290), som fogats till EUF-fördraget har bemyndigat 25 medlemsstater att inom unionens institutionella och rättsliga ramar upprätta ett fördjupat samarbete sinsemellan på de områden som omfattas av Schengenregelverket. I artikel 2 i protokollet anges följande:

”Schengenregelverket ska gälla för de medlemsstater som avses i artikel 1, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 3 i anslutningsakten av den 16 april 2003 och artikel 4 i anslutningsakten av den 25 april 2005. Rådet ska ersätta den verkställande kommitté som har inrättats genom Schengenavtalen.”

Protokoll (nr 36) om övergångsbestämmelser

14 Artikel 9 i protokoll (nr 36) om övergångsbestämmelser (EUT C 115, 2008, s. 322), som fogats till EUF-fördraget har följande lydelse:

”Rättsverkan för de akter som unionens institutioner, organ och byråer antar på grundval av [EU-]fördraget … före ikraftträdandet av Lissabonfördraget ska bestå så länge dessa akter inte upphävs, ogiltigförklaras eller ändras med tillämpning av fördragen. Detta gäller även för de konventioner mellan medlemsstater som ingås på grundval av [EU-]fördraget ...”

15 I artikel 10.1 och 10.3 i protokoll nr 36 anges följande:

”1. Som en övergångsåtgärd ska institutionerna när det gäller sådana unionsakter på området polissamarbete och straffrättsligt samarbete som har antagits före ikraftträdandet av Lissabonfördraget, ha följande befogenheter den dag då det fördraget träder i kraft: kommissionens befogenheter enligt artikel 258 [FEUF] ska inte vara tillämpliga, och de befogenheter som Europeiska unionens domstol har enligt avdelning VI i [EU-]fördraget …, i den lydelse som är i kraft före ikraftträdandet av Lissabonfördraget, ska vara oförändrade, också när de har godkänts enligt artikel 35.2 i [EU-fördraget] ...

…

3. Den övergångsåtgärd som anges i punkt 1 ska under alla omständigheter upphöra att gälla fem år efter dagen för ikraftträdandet av Lissabonfördraget.

…”

Rambeslut 2002/584/RIF

16 I artikel 1.1 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, s. 1) i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, s. 24) (nedan kallat rambeslut 2002/584) anges följande:

”Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat skall gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.”

17 Enligt artikel 2.1 i rambeslut 2002/584 får en europeisk arresteringsorder utfärdas om ett straff eller en annan frihetsberövande åtgärd i minst fyra månader har dömts ut.

18 Verkställighet av en europeisk arresteringsorder får vägras av de skäl som anges i artiklarna 3 och 4 i rambeslut 2002/584.

Rambeslut 2005/214/RIF

19 I skäl 2 i rådets rambeslut 2005/214/RIF av den 24 februari 2005, om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (EUT L 76, s. 16), i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, s. 24) (nedan kallat rambeslut 2005/214) anges att ”[p]rincipen om ömsesidigt erkännande bör vara tillämplig på bötesstraff som utdöms av rättsliga eller administrativa myndigheter för att underlätta verkställigheten av sådana straff i andra medlemsstater än den stat i vilken straffet utdömdes”.

Rambeslut 2008/909/RIF

20 Artikel 3 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (EUT L 327, s. 27), har rubriken ”Syfte och tillämpningsområde”. I denna artikel anges följande:

”1. Syftet med detta rambeslut är att fastställa regler enligt vilka medlemsstaterna, för att underlätta en social återanpassning av den dömda personen, ska erkänna en dom och verkställa påföljden.

2. Detta rambeslut ska tillämpas om den dömda personen befinner sig i den utfärdande eller den verkställande staten.

…”

Rambeslut 2009/948/RIF

21 I skäl 3 i rådets rambeslut 2009/948/RIF av den 30 november 2009 om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden (EUT L 328, s. 42) anges följande:

”De åtgärder som föreskrivs i detta rambeslut bör särskilt syfta till att förhindra att det uppstår situationer där samma person är föremål för parallella straffrättsliga förfaranden i olika medlemsstater avseende samma sakförhållanden, vilket skulle kunna leda till slutliga avgöranden i två eller flera medlemsstater. Avsikten med detta rambeslut är således att förhindra åsidosättande av principen *ne bis in idem*, som anges i artikel 54 i [tillämpningskonventionen] …”

22 Av artikel 5.1 i rambeslut 2009/948/RIF framgår att när en behörig myndighet i en medlemsstat har rimliga skäl att anta att ett parallellt förfarande pågår i en annan medlemsstat, ska den kontakta den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten, för att bekräfta huruvida det pågår ett sådant parallellt förfarande, i syfte att inleda direkt samråd.

Nationell rätt

Tysk rätt

23 7 § i strafflagen (Strafgesetzbuch) har rubriken ”Tillämplighet för gärningar som begåtts i utlandet i andra fall”. I denna paragrafs första punkt anges följande:

”Tysk straffrätt gäller för gärningar som begåtts mot en tysk om gärningen är straffbelagd på gärningsorten eller om den plats där gärningen begicks inte är belägen inom någon brottmålsdomstols jurisdiktion”.

24 263 § i strafflagen har rubriken ”Bedrägeri” och har följande lydelse:

”(1) Den som i syfte att för sin egen eller en utomståendes del förskaffa sig en otillåten ekonomisk vinning, skadar någon annans förmögenhet genom att lämna falska uppgifter eller genom att förvanska eller undanhålla korrekta uppgifter, döms till böter eller fängelse i högst fem år.

…

(3) Om brottet är grovt ska dömas till fängelse, lägst sex månader och högst tio år. Ett brott ska i princip anses som grovt i följande fall:

1. Gärningsmannen agerat som näringsidkare eller som medlem av en liga …”

25 Enligt 1 § i lagen om hänskjutande till Europeiska gemenskapernas domstol för förhandsavgörande på området polissamarbete och straffrättsligt samarbete i enlighet med artikel 35 EU (Gesetz betreffend die Anrufung des Gerichtshofs der Europäischen Gemeinschaften im Wege des Vorabentscheidungsverfahrens auf dem Gebiet der polizeilichen Zusammenarbeit und der justitiellen Zusammenarbeit in Strafsachen nach Artikel 35 des EU-Vertrages) av den 6 augusti 1998 (BGBl. 1998 I, s. 2035) kan alla tyska domstolar begära förhandsavgörande från EU-domstolen på det område som avses i artikel 35 EU angående giltighet och tolkning av rambeslut, tolkning av konventioner, och om giltighet och tolkning av åtgärderna för att genomföra dessa.

Italiensk rätt

26 Artikel 640.1 i brottsbalken, som har rubriken ”Bedrägeri”, har följande lydelse:

”Den som genom vilseledande eller bedrägligt beteende bibringar någon en felaktig uppfattning och därigenom skapar en otillåten vinst för sin egen eller en utomståendes del till skada för någon annan, ska dömas till fängelse, lägst sex månader och högst tre år, samt böter på mellan 51 och 1 032 euro.

…”

27 I artikel 444.1 i straffprocesslagen föreskrivs följande:

”Den tilltalade och åklagarmyndigheten får i angiven art och omfattning begära att rätten ska utdöma en alternativ påföljd eller ett bötesstraff, som satts ned till högst en tredjedel av det utdömda straffet, eller ett fängelsestraff när detta, med hänsyn till omständigheterna och nedsatt till högst en tredjedel av det utdömda straffet, inte överstiger fem år, med eller utan bötesstraff.”

28 Om det frihetsberövande straffet är lägre än tre år ska åklagaren enligt artikel 656.5 i straffprocesslagen besluta att straffet inte ska verkställas. Om den dömde inte begär någon alternativ påföljd till fängelsestraffet ska åklagaren med stöd av artikel 656.8 i samma lag upphäva inhibitionsbeslutet.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

29 Av begäran om förhandsavgörande och de handlingar som överlämnats till domstolen framgår att den serbiske medborgaren Zoran Spasic, är föremål för lagföring av Staatsanwaltschaft Regensburg (åklagarmyndigheten i Regensburg, Tyskland) för bedrägeri som ett led i organiserad brottslig verksamhet i Milano den 20 mars 2009. Efter att ha kontaktats av en av Zoran Spasics medbrottslingar gav målsäganden, den tyska medborgaren Wolfgang Soller, totalt 40 000 euro i mindre sedlar till Zoran Spasic i utbyte mot 500-eurosedlar, som senare visade sig vara falska.

30 Den 27 augusti 2009 utfärdade Staatsanwaltschaft Innsbruck (Österrike) en europeisk arresteringsorder avseende Zoran Spasic rörande en rad andra brott som begåtts på samma sätt. Han greps i Ungern den 8 oktober 2009 och överlämnades till österrikiska myndigheter. Zoran Spasic dömdes den 26 augusti 2010 i Österrike till ett frihetsberövande straff på sju år och sex månader. Denna dom har vunnit laga kraft.

31 Den 25 februari 2010 utfärdade Amtsgericht Regensburg (regional domstol i Regensburg) en nationell arresteringsorder för det bedrägeri som hade genomförts i Milano, vilken sedan utgjorde grund för en europeisk arresteringsorder som Staatsanwaltschaft Regensburg utfärdade den 5 mars 2010.

32 Genom dom av den 18 juni 2012 dömde Tribunale ordinario di Milano (domstol i Milano, Italien) Zoran Spasic i dennes utevaro till frihetsstraff på ett år samt 800 euro i böter för det bedrägeri som han hade gjort sig skyldig till den 20 mars 2009 i Milano. Domen vann laga kraft den 7 juli 2012. Av avgörandet från Tribunale ordinario di Milano framgår att eftersom Zoran Spasic var frihetsberövad i Österrike hade han avgett två skriftliga erkännanden. På grundval av dessa tillämpade den domstolen artikel 640 i brottsbalken och artikel 444 i straffprocesslagen. Åklagaren vid Tribunale ordinario di Milano beslutade med stöd av artikel 656.5 i straffprocesslagen att straffet tills vidare inte skulle verkställas.

33 Åklagaren vid Tribunale ordinario di Milano upphävde genom beslut av den 5 januari 2013 inhibitionen av verkställigheten av straffet och beslutade att den dömde skulle frihetsberövas för att avtjäna ovannämnda frihetsberövande straff på ett år och för att han skulle betala sina böter på 800 euro.

34 Den 20 november 2013 utfärdade Amtsgericht Regensburg en utvidgad nationell arresteringsorder mot Zoran Spasic. Punkt I i arresteringsordern avsåg det bedrägeri som ett led i organiserad brottslig verksamhet, vilket hade begåtts i Milano den 20 mars 2009 gentemot Wolfgang Soller, vilket redan omnämnts i den nationella arresteringsordern av den 25 februari 2010. Punkt II i arresteringsordern avsåg andra gärningar.

35 Zoran Spasic befinner sig i häkte i Tyskland sedan den 6 december 2013, som var den dag då de österrikiska myndigheterna verkställde den europeiska arresteringsordern av den 5 mars 2010 och överlämnade honom till tyska myndigheter.

36 Zoran Spasic överklagade vid Amtsgericht Regensburg beslutet att häkta honom och hävdade i huvudsak att han enligt principen *ne bis in idem* inte kan lagföras för de gärningar som hade begåtts i Milano den 20 mars 2009, eftersom Tribunale di Milano redan har meddelat en lagakraftvunnen och verkställbar dom mot honom avseende samma gärningar.

37 Genom beslut av den 13 januari 2014 ogillade Amtsgericht Regensburg Zoran Spasics talan och överlämnade målet till Landgericht Regensburg (regional domstol i Regensburg). Den 23 januari 2014 betalade Zoran Spasic genom en banköverföring de böter på 800 euro som Tribunale ordinario di Milano dömt ut och ingav bevis för denna betalning till Landgericht Regensburg.

38 Genom beslut av den 28 januari 2014 fastställde Landgericht Regensburg beslutet från Amtsgericht Regensburg och konstaterade att kvarhållandet i häkte kunde grundas på de omständigheter som angavs i punkt I i arresteringsordern av den 20 november 2013, det vill säga de gärningar som hade begåtts i Milano den 20 mars 2009 och som avsågs i avgörandet från Tribunale ordinario di Milano.

39 Zoran Spasic överklagade beslutet från Landgericht Regensburg till Oberlandesgericht Nürnberg (regional appellationsdomstol i Nürnberg), vid vilken han i huvudsak har gjort gällande att den begränsande bestämmelsen i artikel 54 i tillämpningskonventionen inte kan inskränka räckvidden av artikel 50 i stadgan och att han måste friges, eftersom han har betalat böterna på 800 euro.

40 Oberlandesgericht Nürnberg har med hänvisning till fast rättspraxis från Bundesgerichtshof (federala domstolen) uppgett att den anser att artikel 54 i tillämpningskonventionen utgör en begränsande bestämmelse i den mening som avses i artikel 52.1 i stadgan. Följaktligen är principen *ne bis in idem*, som slås fast i artikel 50 i stadgan, tillämplig under de omständigheter som anges i artikel 54 i tillämpningskonventionen. Oberlandesgericht Nürnberg har emellertid uppgett att Europeiska unionens domstol aldrig har uttalat sig om vare sig huruvida artikel 54 i tillämpningskonventionen är förenlig med artikel 50 i stadgan eller om vilken betydelse det har att den som i samma beslut dömts till både ett fängelsestraff och ett bötesstraff har betalat böterna.

41 Mot denna bakgrund beslutade Oberlandesgericht Nürnberg att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen.

”1) Är artikel 54 i [tillämpningskonventionen] förenlig med artikel 50 i [stadgan] i den del förbudet mot dubbelbestraffning i den förstnämnda artikeln villkoras med att vid fällande dom straffet avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagarna i den stat som avkunnat domen?

2) Är ovannämnda villkor i artikel 54 i [tillämpningskonventionen] även uppfyllt om endast en del (i detta fall bötesstraff) av det straff som dömts ut i den stat som avkunnat domen hittills har verkställts, när detta består av två fristående delar (i detta fall frihetsstraff och bötesstraff)?”

Domstolens behörighet

42 Det framgår av beslutet om hänskjutande att begäran om förhandsavgörande grundar sig på artikel 267 FEUF. De hänskjutna tolkningsfrågorna gäller emellertid tillämpningskonventionen, det vill säga en konvention som faller under avdelning VI i EU-fördraget, i den lydelse som var tillämplig innan Lissabonfördraget trädde i kraft.

43 Det är härvid fastslaget att den ordning som föreskrivs i artikel 267 FEUF kan tillämpas på domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden med stöd av artikel 35 EU, vilken i sin tur är tillämplig till den 1 december 2014, i enlighet med de villkor som föreskrivs i den bestämmelsen (se, för ett liknande resonemang, dom Santesteban Goicoechea, C-296/08 PPU, EU:C:2008:457, punkt 36).

44 Det framgår av upplysningarna rörande tidpunkten för Amsterdamfördragets ikraftträdande, offentliggjord i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* av den 1 maj 1999 (EGT L 114, s. 56), att Förbundsrepubliken Tyskland har avgett en förklaring enligt artikel 35.2 EU, genom vilken den har godtagit domstolens behörighet att meddela förhandsavgörande i enlighet med artikel 35.3 b EU.

45 Mot denna bakgrund kan inte den omständigheten att artikel 35 EU inte nämns i beslutet om hänskjutande, utan endast artikel 267 FEUF, i sig medföra att Europeiska unionens domstol saknar behörighet att pröva de frågor som har ställts av Oberlandesgericht Nürnberg (se, för ett liknande resonemang, dom Santesteban Goicoechea, EU:C:2008:457, punkt 38).

46 Av det ovan anförda framgår att domstolen är behörig att pröva tolkningsfrågorna.

Förfarandet för brådskande mål

47 Oberlandesgericht Nürnberg har ansökt om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål enligt artikel 23a i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 107 i domstolens rättegångsregler.

48 Oberlandesgericht Nürnberg har motiverat sin ansökan med att det beror på svaret på tolkningsfrågorna huruvida frihetsberövande av Zoran Spasic är rättsenligt.

49 Domstolen beslutade, på grundval av referentens förslag och sedan generaladvokaten hörts, den 31 mars 2014 att med stöd av artikel 267.4 FEUF och artikel 107 i domstolens rättegångsregler bifalla den hänskjutande domstolens ansökan om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål.

Prövning av tolkningsfrågorna

50 Det ska inledningsvis påpekas att ett av de villkor som ställs upp i artikel 54 i tillämpningskonventionen för att tillämpa principen *ne bis in idem* är att straffet inte längre kan verkställas. Detta villkor saknar emellertid betydelse vad gäller det nationella målet eftersom det av de handlingar som inkommit till domstolen framgår att det frihetsberövande straff som Zoran Spasic dömts till i Italien fortfarande är verkställbart enligt italiensk rätt, vilket även bekräftades under förhandlingen.

Den första frågan

51 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 54 i tillämpningskonventionen är förenlig med artikel 50 i stadgan, i vilken principen *ne bis in idem* slås fast, när det i nämnda artikel 54 som villkor för tillämpning av nämnda princip krävs att vid fällande dom straffet avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas (nedan kallat verkställighetsvillkoret).

52 Ordalydelsen i artikel 54 i tillämpningskonventionen skiljer sig från ordalydelsen i artikel 50 i stadgan på så sätt att i den förstnämnda artikeln ställs verkställighetsvillkoret upp som ett villkor för att principen *ne bis in idem* ska vara tillämplig.

53 Domstolen har vad gäller tillämpningen av principen *ne bis in idem* i artikel 50 i stadgan på sådan lagföring som den som är i fråga i det nationella målet slagit fast att en sådan tillämpning förutsätter att de åtgärder som redan vidtagits mot den tilltalade genom ett lagakraftvunnet avgörande är av straffrättslig karaktär (dom Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 33). Det har inte bestritts att så är fallet i förevarande mål.

54 För att kunna besvara den första frågan ska i detta sammanhang erinras om att förklaringarna avseende artikel 50 i stadgan – vilka enligt artikel 6.1 tredje stycket FEU jämförd med artikel 52.7 i stadgan har utarbetats för att ge vägledning vid tolkningen av stadgan och ska vederbörligen beaktas av unionens och medlemsstaternas domstolar – uttryckligen nämner artikel 54 i tillämpningskonventionen bland de bestämmelser som avses med den övergripande klausulen i artikel 52.1 i stadgan.

55 Det ytterligare villkor som ställs upp i artikel 54 i tillämpningskonventionen utgör således en begränsning av principen *ne bis in idem* som är förenlig med artikel 50 i stadgan eftersom den omfattas av förklaringarna till stadgan avseende denna artikel, vilka ovannämnda bestämmelser i artikel 6.1 tredje stycket FEU och artikel 52.7 i stadgan uttryckligen hänvisar till. Under alla förhållanden, och oberoende av ordalydelsen i förklaringarna avseende artikel 50 i stadgan, utgör verkställighetsvillkoret, som innebär att ett ytterligare villkor ställs för att tillämpa det mer omfattande skydd som följer av artikel 50, en begränsning, i den mening som avses i artikel 52 i stadgan, av den rätt som erkänns i sistnämnda artikel.

56 Av artikel 52.1 första meningen i stadgan följer att varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Enligt den andra meningen i samma punkt får begränsningar, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

57 Det är i förevarande fall utrett att begränsningen av principen *ne bis in idem* ska anses föreskriven i lag, i den mening som avses i artikel 52.1 i stadgan, eftersom den följer av artikel 54 i tillämpningskonventionen.

58 Vad gäller denna princips väsentliga innehåll ska det påpekas, såsom den tyska och den franska regeringen har gjort gällande, att det verkställighetsvillkor som föreskrivs i artikel 54 i tillämpningskonventionen inte träder principen *ne bis in idem* för när som sådan. Ändamålet med verkställighetsvillkoret är bland annat att förhindra att en person som dömts genom lagakraftägande dom i en första avtalsslutande stat inte längre kan lagföras för samma gärning i en annan avtalsslutande stat och således förblir ostraffad om det utdömda straffet inte har verkställts i den första staten (se, för ett liknande resonemang, dom Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, punkt 51).

59 Följaktligen ska en sådan bestämmelse som artikel 54 i tillämpningskonventionen anses iaktta det väsentliga innehållet i principen *ne bis in idem* i artikel 50 i stadgan.

60 Domstolen ska emellertid pröva huruvida den begränsning som verkställighetsvillkoret i artikel 54 i tillämpningskonventionen innebär är proportionerlig. Detta innebär till att börja med att det ska kontrolleras om detta villkor kan anses svara mot ett mål av allmänt samhällsintresse i den mening som avses i artikel 52.1 i stadgan, och, om detta är fallet, om proportionalitetsprincipen beaktats i den mening som avses i bestämmelsen.

61 Det ska härvidlag erinras om att enligt artikel 3.2 FEU ska unionen erbjuda sina medborgare ett område med frihet, säkerhet och rättvisa utan inre gränser, där den fria rörligheten för personer garanteras samtidigt som lämpliga åtgärder vidtas avseende kontroller vid yttre gränser, asyl, invandring samt förebyggande och bekämpande av brottslighet.

62 Av artikel 67.3 FEUF framgår att målet för unionen att bli ett område med frihet, säkerhet och rättvisa medför att unionen ska verka för att säkerställa en hög säkerhetsnivå genom förebyggande och bekämpning av brottslighet, genom åtgärder för samordning och samarbete mellan polismyndigheter och straffrättsliga myndigheter och andra behöriga myndigheter samt ömsesidigt erkännande av domar och beslut i brottmål och, vid behov, genom tillnärmning av den straffrättsliga lagstiftningen.

63 Det tillämpningsvillkor som föreskrivs i artikel 54 i tillämpningskonventionen ingår i detta sammanhang eftersom det, såsom påpekats i punkt 58 i denna dom, syftar till att i området med frihet, säkerhet och rättvisa förhindra att en person som dömts i en medlemsstat genom lagakraftägande dom undgår straff.

64 Det kan således inte bestridas att det verkställighetsvillkor som föreskrivs i artikel 54 i tillämpningskonventionen är ägnat att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås. Genom att i de fall då det utdömda straffet inte har verkställts tillåta myndigheterna i en avtalsslutande stat att lagföra en person för samma gärningar för vilken vederbörande dömts i en annan avtalsslutande stat genom lagakraftvunnen dom avvärjs risken att den dömde undgår straff på grund av att han eller hon lämnat den stat som avkunnat domen.

65 Angående huruvida verkställighetsvillkoret är nödvändigt för att svara mot ett mål av allmänt samhällsintresse bestående i att i området med frihet, säkerhet och rättvisa förhindra att personer, vilka i en medlemsstat dömts genom lagakraftägande dom, undgår straff konstaterar domstolen att det förvisso på unionsnivå, såsom kommissionen har gjort gällande i sitt skriftliga yttrande och vid förhandlingen, finns många instrument som syftar till att underlätta samarbetet mellan medlemsstaterna på straffrättens område.

66 Det ska i detta sammanhang nämnas att det av artikel 5 i rambeslut 2009/948 framgår att myndigheterna i olika medlemsstater, när de har konkurrerande befogenheter att genomföra ett brottmålsförfarande, är skyldiga att inleda samråd i syfte att förhindra de negativa följder som uppkommer vid parallella förfaranden.

67 Sådana direkta samråd kan i förekommande fall utmynna i att en europeisk arresteringsorder utfärdas av myndigheterna i den medlemsstat där den domstol som meddelade den lagakraftvunna domen är belägen, med stöd av bestämmelserna i rambeslut 2002/548, i syfte att de utdömda straffen ska verkställas. Alternativt kan samråden i enlighet med rambesluten 2005/214 och 2008/909 leda till att straff som dömts ut av en brottmålsdomstol i en medlemsstat verkställs i en annan medlemsstat (se, för tolkningen av rambeslut 2005/214, dom Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733).

68 I sådana instrument för ömsesidig rättslig hjälp uppställs inte ett verkställighetsvillkor som motsvarar det i artikel 54 i tillämpningskonventionen, och de är därmed inte ägnade att fullt ut säkerställa att det eftersträvade målet uppnås.

69 Förvisso underlättar dessa mekanismer verkställigheten av avgöranden inom unionen. För att de ska kunna användas krävs dock att diverse villkor är uppfyllda och huruvida de används beror slutligen på ett beslut av den medlemstat där den domstol som har meddelat en lagakraftvunnen dom är belägen, och unionsrätten uppställer inga krav på denna medlemstat att säkerställa att de straff som följer av denna dom faktiskt verkställs. De möjligheter som dessa rambeslut ger medlemsstaten är således inte ägnade att i området med frihet, säkerhet och rättvisa förhindra att personer beträffande vilka fråga om ansvar prövats i en medlemsstat genom lagakraftägande dom undgår straff när den första medlemsstaten i vilken domen meddelades inte har verkställt det utdömda straffet.

70 Dessutom måste det konstateras att även om rambeslut 2008/909 gör det möjligt att verkställa ett frihetsberövande straff i en annan medlemsstat än den i vilken den domstol som dömde ut straffet är belägen, är denna möjlighet enligt artikel 4 i rambeslutet villkorad av dels att den dömda personen ger sitt samtycke dels att den medlemsstat i vilken domen meddelades är förvissad om att verkställighet av påföljden i den verkställande staten tjänar syftet att underlätta den dömda personens sociala återanpassning. Det system som införts genom detta rambeslut har således inte som huvudsakligt syfte att hindra att personer som i unionen blivit dömda genom en lagakraftvunnen brottsmålsdom undgår straff, och kan således inte fullt ut säkerställa att detta mål uppnås.

71 Det ska vidare understrykas att verkställighetsvillkoret i tillämpningskonventionen innebär att i de fall där de särskilda omständigheterna i fallet och den inställning som den medlemsstat där personen först dömdes har intagit har gjort att straffet avtjänats eller är under verkställighet, i förekommande fall med användning av de unionsinstrument som finns för att underlätta verkställandet av straff, kan en person som dömts genom lagakraftvunnen dom i en medlemsstat inte längre lagföras i en annan medlemsstat för samma gärningar. Sådana förfaranden äger således endast rum, inom det regelverk som införts genom artikel 54 i tillämpningskonventionen, i de fall då det system som för närvarande föreskrivs i unionsrätten inte har varit tillräckligt, oavsett av vilket skäl, för att förhindra att personer som dömts i unionen genom lagakraftägande brottmålsdom undgår straff.

72 Det verkställighetsvillkor som föreskrivs i artikel 54 i tillämpningskonventionen går således inte utöver vad som är nödvändigt för att i gränsöverskridande sammanhang förhindra att personer som blivit dömda genom lagakraftvunna domar i en medlemsstat i unionen undgår straff.

73 När det gäller tillämpningen av villkoret i artikel 54 i tillämpningskonventionen i ett konkret fall kan det inte uteslutas att det på grundval av artikel 4.3 FEU och de av unionens sekundärrättsliga instrument på straffrättens område som kommissionen nämnt, de behöriga nationella myndigheterna kontaktar varandra och samråder i syfte att undersöka huruvida den medlemsstat i vilken personen först dömdes har för verklig avsikt att verkställa de utdömda straffen.

74 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras enligt följande: Artikel 54 i tillämpningskonventionen är förenlig med artikel 50 i stadgan, i vilken principen *ne bis in idem* slås fast, när det i denna artikel 54 som villkor för tillämpning av nämnda princip krävs att vid fällande dom straffet ”avtjänats” eller är ”under verkställighet”.

Den andra frågan

75 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida redan betalningen av böter som en person påförts genom en dom i en annan medlemsstat är tillräckligt för att villkoret i artikel 54 i tillämpningskonventionen ska vara uppfyllt, även då det frihetsberövande straff som utdömdes i samma dom inte har verkställts i den stat som meddelat domen.

76 För att besvara denna fråga ska det först erinras om att medlemsstaternas materiella straffrätt och straffprocessrätt inte har harmoniserats på unionsnivå.

77 Den i artikel 54 i tillämpningskonventionen angivna principen *ne bis in idem* syftar inte endast till att i området med frihet, säkerhet och rättvisa förhindra att personer som i en medlemsstat dömts genom lagakraftägande dom undgår straff. Principen syftar även till att säkerställa rättssäkerheten genom att lagakraftvunna avgöranden som meddelats av offentliga organ iakttas även om en harmonisering eller tillnärmning av medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning inte har genomförts.

78 Såsom den italienska regeringen bekräftade vid förhandlingen är situationen i det nationella målet den att Zoran Spasic har ådömts två huvudsakliga straff, närmare bestämt dels ett frihetsberövande straff, dels ett bötesstraff.

79 Även i avsaknad av harmonisering av medlemsstaternas straffrätt följer det enligt fast rättspraxis av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten att en bestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar ska ges en självständig och enhetlig tolkning, med beaktande av det sammanhang i vilket bestämmelsen ingår och det mål som eftersträvas (se, för ett liknande resonemang, dom van Esbroeck, C-436/04, EU:C:2006:165, punkt 35, dom Mantello, C-261/09, EU:C:2010:683, punkt 38, och dom Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733, punkt 26).

80 Även om artikel 54 i tillämpningskonventionen använder singular när det föreskrivs att det krävs att ”straffet avtjänats” omfattar detta villkor uppenbarligen situationen när två huvudsakliga straff har dömts ut, såsom de som är aktuella i det nationella målet, det vill säga dels ett frihetsberövande straff, dels ett bötesstraff.

81 En motsatt tolkning skulle innebära att principen *ne bis in idem* i artikel 54 i tillämpningskonventionen förlorade sin innebörd och äventyra en ändamålsenlig tillämpning av nämnda artikel.

82 Av detta kan slutsatsen dras att när ett av två utdömda straff inte har ”avtjänats” i den mening som avses i artikel 54 i tillämpningskonventionen kan detta villkor inte anses vara uppfyllt.

83 Vad gäller frågan huruvida situationen i det nationella målet är sådan att det andra villkor som anges i artikel 54 i tillämpningskonventionen för att tillämpa principen *ne bis in idem*, nämligen att straffet är ”under verkställighet”, är uppfyllt är det utrett att Zoran Spasic inte ens har påbörjat verkställighet av det frihetsberövande straffet i Italien (se, för ett liknande resonemang, dom Kretzinger, EU:C:2007:441, punkt 63).

84 Det kan vad gäller de två straffen som utdömts i det nationella målet inte heller anses att betalningen av böterna innebär att straffet ”är under verkställighet”, i den mening som avses i artikel 54 i tillämpningskonventionen.

85 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras enligt följande: Artikel 54 i tillämpningskonventionen ska tolkas så, att betalningen av böter som en person – av en domstol i en annan medlemsstat – ådömts genom samma dom i vilken vederbörande ådömts ett frihetsberövande straff, vilket inte har verkställts, inte räcker för att det ska anses att straffet är avtjänat eller under verkställighet i den mening som avses i denna bestämmelse.

Rättegångskostnader

86 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) **Artikel 54 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, som undertecknades i Schengen den 19 juni 1990 och trädde i kraft den 26 mars 1995 är förenlig med artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, i vilken principen *ne bis in idem* slås fast, när det i denna artikel 54 som villkor för tillämpning av nämnda princip krävs att vid fällande dom straffet ”avtjänats” eller är ”under verkställighet”.**

2) **Artikel 54 i nämnda konvention ska tolkas så, att betalningen av böter som en person – av en domstol i en annan medlemsstat – ådömts genom samma dom i vilken vederbörande ådömts ett frihetsberövande straff, vilket inte har verkställts, inte räcker för att det ska anses att straffet är avtjänat eller under verkställighet i den mening som avses i denna bestämmelse.**

Underskrifter